

Култура религија II разреда

Предметни професор: Весна Гаврић

Е-маил: gavric.vesna@outlook.com

Одјелјење које долази на час: III- 25.11.2020. – клуб ученика

Монотеистичке религије и јудаизам

Монотеизам је вјеровање у једног Бога. Етимолошки, ријеч монотеизам потиче од грчких ријечи *monos*, што значи један и *theos*, што значи бог. Монотеизам има три основна елемента који чине један религијски концепт: елемент интелектуално-спознајног (систем идеја и вјеровања), афективни елемент (осјећања која изазива вјера) и ритуално-организациски елемент (практични дио религијског учења). Основне карактеристике монотеистичких религија су: ради се о објављеним религијама преко пророка, објаве су записане у светим књигама и свака од монотеистичких религија има исто извориште које се налази у савезу који је Бог склопио са Аврамом. За монотеистичке религије често се каже да су и мушке религије, за разлику од политеистичких у којима је било и важних женских божанстава.

Многе данашње религије могу се сматрати монотеистичким јер вјерују у једно Врховно Биће или божанство. То су ислам, хришћанство, јудаизам, будизам. Карактеристике монотеистичких религија су: наднационалност, оснивачи су појединци (Христос, Мухамед, Буда) који су открили Бога. Све религије су спасилачке – проповједа се спас човјека. Оне праве разлику између добра и зла. Стварни свијет је зло, човјековом природом владају нагони, а божији је добар (аскетизам и асексуалност). Проповиједају крај свијета и долазак Бога на земљу.

Јудаизам или јеврејство једна је од четири најстарије монотеистичке религије. Њихов Бог је Јехве. Срж вјере налази се у Шеми, која се односи на три одломка у Библији и који искионски вјерници два пута дневно читају. На хербејском шема значи „Чуј Израеле“. Шема се изговара ујутро и навече и основна је молитва у јеврејству. Њено темељно учење јесте да је Бог тај који се треба вољети пуним срцем, тијелом и душом. Једна од етапа у развоју јеврејства јесте библијско јеврејство, у коме су садржани описи савеза Бога са великанима јеврејског народа. Бог је преко Мојсија на Синапској гори прије 3 000 година објавио религију у Закону (Тори). Састоји се од 613 правила, којих се прави вјерник мора придржавати у свом свакодневном животу и то чини пет првих књига Библије (Стари завјет). Он представља писани закон, а усмени закон зове се Талмуд, који већ је у облику предања преношен са генерације на генерацију. Због млађих генерација, касније се усмено предање записивало. Писање Талмуда трајало је око 500 година.

Талмуд се састоји из дијела: *Машне* и *Гамаре*. Машна је првобитно представљала систематизоване мисли писаца и рабина о стварима из Торе. Први издавач Машне био је рабин Јуда Принц. Машна се састоји од 63 трактата, који говоре о пољопривреди, положају жена, празницима, о власништву, законским пословима, о храму и његовом одржавању. У *Талмуду Мишна* су усмени коментари које тумачи рабин и они представљају *Гемару*. *Гемара* је скуп расправа о *Мишни*. Такође, постоје и два Талмуда – јеврејски (који је написан око 450. године) и вавилонски (написан око 500. године).

Јозеф Каро је у 16. вијеку саставио књигу под називом *Шалхан арух (прострт сто)*. Он је комплетни закон за све Јевреје, који је за њих обавезан и данас. Главни предмет при полагању испита за рабина јесте Шалхан арух, тј. Његово тачно познавање и знање, а мањи изводи из Шалхан аруха служе као школски уџбеници за јеврејску омладину.

Синагога је вјерски објект у јеврејству, а завршава се након фазе библијског јеврејства, тј. након пада Јерусалима 586.г. п. н. Е. Јевреји су се након тога расули по свијету, а брдо изнад Јерусалима постало је симбол повратка Јевреја у њихову отаџбину. 1885. године формиран је покрет ционизам, чији је циљ био повратак Јевреја у своју постројбину. Након њиховог прогона вјерски центри пренијети су у Египат, Вавилон и Персију и започиње нова фаза у јеврејству која се назива *рабинско јеврејство* (рабин-мој учитељ). Ради се о ученим људима који тумаче савјете у синагогама.

Међу главним празницима у јеврејству издвајају се: Рош хашана – Нова година; Ханука-празник свјетла који пада у вријеме римокатоличког Божића, траје осам дана и тада је обавезно паљење свијећњака, - менора; Пурим – који се слави у част ослобођења јеврејског народа у вријеме прогонства у Персију и Песак – који се подудара са хришћанским Ускрсом, а слави се у знак ослобођења Јевреја из ропства у Египту. Симбол јеврејства је Давидова звијезда.

Огранци у јеврејству су: *ортодонско јеврејство, реформисано или либерално и конзервативно јеврејство.*

Ортодонско јеврејство препознатљиво је по очувању традиционалног јеврејства чији припадници темеље живот према Тори. Проучавање Торе је свакодневно. Припадници су већином ционисти.

Реформално јеврејство настало је под вођством Аврама Гајгера, а под утицајем просвјетитељства. Присталице ове струје мишљења су да научник и образовни појединац не може прихватити учење Торе и према њима организовати живот. Сматра се најнапреднијим органом у јеврејству. Услјед страха од дјеловања реформалног јеврејства крајем 19. вијека јавља се *конзервативно јеврејство* с циљем очувања традиције. Сљедбеници овог огранка препознатљиви су по заговарању модерног ционизма.

Мање познати појмови:

Тора – свети списи у јеврејству, познати под називом Мојсијеви списи.

Мојсије – најважнији пророк у јеврејству који је примио од Бога десет Божијих заповијести.

Талмуд – света књига у којој је представљена јеврејска традиција.